

Het Bijbelgedeelte over Ismaël in de brief van Paulus aan de Galaten heeft veel invloed gehad op de zienswijze van westerse christenen. In de Nederlandse Bijbelvertalingen wordt vermeld dat Ismaël zijn jongere broer Izak vervolgde. Het is gemakkelijk om een parallel te leggen met de Arabische volken rondom Israel die in de afgelopen decennia verschillende pogingen hebben ondernomen om Israel letterlijk van de landkaart te vegen. Wat zei Paulus echter werkelijk? Die vraag staat centraal in deze studie.

1. De tekst in Galaten 4:21-31

'Zeg mij, u die onder de wet wilt zijn, luistert u niet naar de wet? Want er staat geschreven dat Abraham twee zonen had, een van de slavin, en een van de vrije. Maar hij die van de slavin was, is naar het vlees geboren, hij echter die van de vrije was, door de belofte. Deze dingen hebben een zinnebeeldige betekenis; want deze vrouwen zijn de twee verbonden: het ene, dat van de berg Sinai, dat kinderen voortbrengt voor de slavernij, dat is Hagar. Want deze Hagar is de berg Sinai in Arabië, en komt overeen met het huidige Jeruzalem, dat met haar kinderen in slavernij is. Maar het Jeruzalem dat boven is, is vrij, en dat is de moeder van ons allen. Want er staat geschreven: Wees vrolijk, onvruchtbare, die niet baart, barst los in gejuich en roep, u die geen barensood kent, want de kinderen van de eenzame zijn veel talrijker dan die van haar die de man heeft. Wij nu, broeders, zijn kinderen van de belofte, net zoals Izak. Maar zoals destijds hij die naar het vlees geboren was, hem vervolgde die naar de Geest geboren was, zo is het ook nu. Wat zegt de Schrift echter? Jaag de slavin en haar zoon weg, want de zoon van de slavin zal beslist niet erven met de zoon van de vrije. Daarom, broeders, wij zijn geen kinderen van de slavin, maar van de vrije.¹

Nederlandse vertalingen van Galaten 4:29²:

- Maar zoals de zoon die krachtens de natuur geboren werd de zoon vervolgde die krachtens de Geest geboren werd, zo worden nu ook wij vervolgd. (Nieuwe Bijbelvertaling 2004)
- De zoon die geboren werd op natuurlijke wijze, vervolgde toen al de zoon die geboren was krachtens de werking van Gods Geest. Het is nu niet anders. (Groot Nieuws Bijbel 1996)
- Maar zoals destijds hij, die naar het vlees verwekt was, hem, die naar de geest verwekt was, vervolgde, zo ook nu. (Nederlands Bijbelgenootschap 1951)
- Maar zoals indertijd het kind van de natuur het kind van de geest vervolgde, zo gaat het ook nu. (Willibrordvertaling 1995)
- Zoals de zoon van de vrije vrouw vervolgd werd door de zoon van de slavin, worden nu de mensen die uit de Heilige Geest geboren zijn, vervolgd door hen die onder de slavernij van de wet leven. (Het Boek 1988)

In al deze Nederlandse vertalingen wordt dus gesproken van vervolging.

2. Het woord 'vervolgen'

a) In het Nieuwe Testament

Het Griekse woord dat in Galaten 4:29 gebruikt wordt is *diōkō*³. Het betekent 'volgen' of 'achtervolgen' of 'vervolgen' en wordt in het Nieuwe Testament zowel negatief als positief gebruikt.

Zo komt het in Mattheüs 5:10-12 drie keer voor met betrekking tot wie God gehoorzamen en die achtervolgd of vervolgd worden door wie dat niet doen. Dit is meestal de betekenis als het woord verwijst naar de rechtvaardigen ten opzichte van onrechtvaardigen.

Het woord *διώκω* heeft een positieve betekenis als het verwijst naar het volgen van het goede. Zo schrijft Paulus in Filippenzen 3:12-14: "Niet dat ik het al verkregen heb of al volmaakt ben, maar ik jaag (*διώκω*) ernaar om het ook te grijpen. Daartoe ben ik ook door Christus Jezus gegrepen. ... één ding doe ik: vergetend wat achter is, mij uitstrekkend naar wat voor is, jaag (*διώκω*) ik naar het doel: de prijs van de roeping van God, die van boven is, in Christus Jezus."⁴

Het woord kan ook gebruikt worden om iemand in positieve zin achterna te gaan. Zo waarschuwde Jezus voor de verleiding om de menigte niet te volgen (*διώκω*) als ze menen dat Hij al teruggekomen is (Lukas 17:23).

b) In het Oude Testament

In de Septuagint wordt *διώκω* gebruikt om het achtervolgen van de vijand te beschrijven. Zo achtervolgde Abraham de vijanden die Lot gevangen genomen hadden (Genesis 14:15). Laban achtervolgde Jakob toen die vanuit Haran weggevlucht was met zijn vrouwen en kinderen en bezittingen (Genesis 31:23).

Het beeld van dioko is dus gewoonlijk dat van vijandschap in relatie tot andere mensen of een intens navolgen van positieve waarden in het leven, zoals recht, vrede en gastvrijheid.

Het is opmerkelijk dat de Septuagint in Genesis 21:9 niet *διώκω* gebruikt om Ismaëls gedrag naar Izak te beschrijven, maar *παίζω*. Dit woord betekent 'spelen',⁵ en is de Griekse vertaling van het Hebreeuwse woord *tsâchaq* dat 'lachen'⁶ betekent. Hetzelfde Hebreeuwse woord komt voor in Genesis 26:8, waar staat dat de koning van Gerar zag hoe Izak zijn vrouw liefkoosde.

Volgens de Griekse en Hebreeuwse woorden in het Oude Testament was het gedrag van Ismaël naar Izak dus niet heel ernstig. Het lijkt op typisch tienergedrag van eigen frustraties afreageren op een jonger, zwakker broertje.

Er is dus helemaal geen sprake van vervolging, zoals de volgelingen van Jezus ondervonden van de religieuze leiders. Toch eindigt Galaten 4:29 met de woorden: 'zo is het ook nu.' Paulus gebruikte de relatie tussen Ismaël en Izak als een illustratie om de relatie tussen de fysieke nakomelingen van Gods volk en de geestelijke nakomelingen te beschrijven; tussen de Joden die de wet volgden en de Joden en niet-Joden die hun vertrouwen vestigden op Jezus de Messias. De laatsten werden inderdaad vervolgd door de eersten.

3. Context

De apostel Paulus schreef een brief aan de gelovigen in de provincie Galatië in het toenmalige Klein Azië om misstanden aan de kaak te stellen. Een van de belangrijkste thema's in deze brief is de vrijheid die de volgelingen van Jezus hebben. Er waren echter mensen die leerden dat zij zich precies moesten houden aan de wetten van Mozes. In de brief gaf Paulus allerlei argumenten, aangevuld met illustraties, waarom de mens gered wordt door geloof en niet door goede werken.

a) De argumenten van Paulus

- i. Galaten 1:10-2:21: Paulus begon met redenen waarom zijn woorden autoriteit droegen. Hij had persoonlijk een openbaring van Jezus gehad, Die hem het evangelie had verteld (1:12). Later werd hij bevestigd als apostel door de apostelen en de andere gelovigen (1:18-2:10). Zelfs Petrus, de apostel aan de Joden, hield zich in eerste instantie niet (meer) aan de Joodse wetten toen hij Paulus in Antiochië bezocht (2:12).
- ii. Galaten 3:1-9: Paulus vervolgde met een herinnering aan de Galaten hoe zij het evangelie persoonlijk ervaren hadden (3:1-5) en hoe Abraham door het geloof gerechtvaardigd werd en niet door werken (3:6-9).
- iii. Galaten 3:10-4:20: Daarna wees Paulus op de vloek die het gevolg is van de wet (3:10-14) en de zegen van de belofte (3:15-18). Hij legde uit hoe de wet tot doel heeft om de mens tot Christus te leiden (3:19-24) en hoe een ieder door het geloof een kind van God wordt (3:25-4:7). Paulus gaf het contrast aan tussen slaven en zoons en riep de Galaten op vanuit het diepst van zijn hart om hem te volgen en niet degenen die hen probeerden over te halen om de wet te gaan volgen (4:8-20).
- iv. Galaten 4:21-31: Paulus sloot zijn betoog af met een krachtige illustratie uit het Oude Testament om het verschil tussen de wet en de genade uit te leggen.

b) De illustratie

Paulus vergeleek de geboorten van Ismaël en Izak. Het verschil tussen de twee halfbroers was dat de eerste op natuurlijke wijze geboren was, zonder de tussenkomst van God. De tweede was door een wonder geboren, waarbij vertrouwen in Gods belofte centraal staat. Om het contrast tussen beiden te verduidelijken, volgt hier een schema van de illustratie.

4:22	zoon van de slavijn	zoon van de vrije
4:23	geboren naar het vlees	Geboren door de belofte
4:24-26	verbond van de berg Sinaï, dat kinderen voortbrengt voor de slavernij – Hagar – het huidige Jeruzalem, dat in slavernij is	het Jeruzalem boven, dat vrij is
4:27-28		de onvruchtbare zal meer kinderen hebben – kinderen van de belofte
4:29	naar het vlees geboren	naar de Geest geboren
4:29	achtervolgt	wordt achtervolgd
4:30	stuur de slavijn en haar zoon weg	
4:31	kinderen van de slavijn	kinderen van de vrije

Paulus gebruikte de geboorte van Ismaël dus als beeld van hen die uit eigen kracht, door het houden van wetten, proberen naar de hemel te gaan. Hij noemde hen slaven. De geboorte van Izak stond voor hen die hun vertrouwen op God stellen en vrijgezet waren van de wetten en regels, zodat ze God niet meer uit angst maar uit liefde konden dienen. Paulus noemde hen zonen en dochters.

Ismaël vormde een bedreiging voor Izak omdat hij als eerstgeborene de erfenis van hun vader kon opeisen. Op dezelfde wijze vormden de wettische Joden in Paulus' tijd een bedreiging voor de gelovigen die op Gods belofte van vergeving in Christus vertrouwden en

die gelovigen opnieuw wilden onderwerpen aan allerlei wetten. Paulus concludeerde: stuur degenen weg die jullie tot slavernij aanzetten en leef als kinderen van de vrije.

Het citaat van Paulus uit Jesaja 54:1 over de onvruchtbare vrouw die kinderen krijgt is opvallend. Deze vrouw lijkt te wijzen op Sara, maar, in tegenstelling tot Sara had zij geen man. In de 4^e eeuw, gaf de kerkvader Jerome al de uitleg dat de onvruchtbare vrouw op de kerk van de niet-Joden en dat de focus van Paulus' illustratie was dat Ismaël het grootste recht op de besnijdenis en op dat van eerstgeborene opeiste.⁷

Dit laatste is waar het om gaat in Paulus' illustratie in Galaten 4 en komt overeen met de uitspraak van Sara: 'Jaag deze slavin en haar zoon weg, want de zoon van deze slavin zal niet met mijn zoon, met Izak, erven' (Genesis 21:10). Dat betekent dat Paulus helemaal geen oordeel velde over Ismaëls gedrag naar Izak en wij moeten ervoor waken dat we dat 200 jaar later niet alsnog doen.

4. Conclusie

Volgens de oorspronkelijke tekst in Genesis 21 lachte Ismaël naar Izak. Gezien de reactie van Sara mogen we aannemen dat dit negatief was en dus vooral uitlachen. Paulus' verwoording van de verhouding tussen Ismaël en Izak lijkt veel sterker te zijn. Toch is dit geen reden om aan te nemen dat Ismaël Izak vervolgde. Gezien de verschillende betekenissen van het Griekse *διώκειν*, is "achterna zitten" een betere vertaling. In enkele nieuwere Engelse vertalingen wordt deze lijn aangehouden en worden woorden gebruikt zoals *pursued*, *made trouble*, en *harassed*.⁸

Mogelijk heeft de vervolging van de vroege gelovigen door de Joden ertoe geleid dat de vertalers voor 'vervolgen' kozen, in plaats van een minder negatieve betekenis toe te schrijven aan *διώκειν* in Galaten 4. Het is goed om te zien dat enkele van de huidige vertalers hebben gekozen voor een woord dat dichter bij de betekenis in Genesis staat. Daarnaast gaf Paulus nadrukkelijk aan dat hij Ismaël en Izak als illustratie gebruikte (Galaten 4:24). Daarom moeten we ervoor waken dat we geen dingen vanuit de illustratie teruglezen naar het Oude Testament. De latere geschiedenis van Ismaël en Izak en ook die van hun nakomelingen laat zien dat er over het algemeen weinig problemen waren tussen de halfbroers.⁹

Tony Maalouf schrijft aan het eind van zijn uitleg over Galaten 4: 'Ofschoon Ismaël niet verkozen was om Gods beloften aan Abraham uit te voeren, ontving hij wel bijzondere aandacht en zorg van God. Zijn besnijdenis (Genesis 17:23-25) en de genadige beloften van zegeningen die hij ontving (17:20) waren tekenen van Gods behagen in hem als nakomeling van Abraham (21:13) en als een van de kinderen van God. Gods toestemming om Ismaël en zijn moeder de woestijn in te sturen was niet zozeer een teken van goddelijk oordeel alswel de enige manier om te zorgen dat Zijn plan voor Izak en Zijn doel met Ismaël volledig vervuld kon worden in de geschiedenis (21:8-21).'¹⁰

Zoals het Paulus' verlangen was dat degenen die onder de wet leefden, vrij mochten worden, zo is Gods bestemming voor de nakomelingen van Ismaël vandaag ook bevrijding

van de slavernij van (Islamitische) wetten. Zij mogen geestelijke zonen en dochters van God worden door geloof in Christus.

NB:

Als Galaten 4 geen verklaring geeft voor de spanningen in het Midden Oosten tussen de Arabieren de Joden, wat dan wel? Ik moedig de lezer aan om de relatie tussen de Edomieten en de Israëlieten in de Bijbel te bestuderen. Zie de informatie over Edom¹¹ en de studie Profetieën Volken en hoofdstuk 7 in het artikel Moslims voelen zich afgewezen.¹²

¹ *Bijbel Herziene Statenvertaling*, © Uitgeverij Jongbloed 2010

² Geraadpleegd op www.biblija.net

³ Strong's Concordantie G1377: "A prolonged (and causative) form of a primary verb **διω** diō (to *flee*; compare the base of [G1169](#) and [G1249](#)); to *pursue* (literally or figuratively); by implication to *persecute*: - ensue, follow (after), given to, (suffer) persecute (-ion), press toward." *e-Sw@rd*, version 10.1.0, Rick Myers

⁴ Andere voorbeelden zijn te vinden in Romeinen 12:13 en 14:19; 1 Korinthe 14:1; 1 Thessalonicenzen 5:15; 1 Timothëus 6:11; 2 Timothëus 2:22; Hebreeën 12:14 en 1 Petrus 3:11.

⁵ Strong's Concordantie G3815 **παίζω** paizō, to *sp@rt* (as a boy): - play. *e-Sw@rd* version 10.1.0, Rick Myers

⁶ Strong's Concordantie H6711 **קִטְצָה** tsâchaq A primitive root; to *laugh* outright (in merriment or scorn); by implication to *sp@rt*: - laugh, mock, play, make sport. *e-Sw@rd*

⁷ *The Fathers of the Church St. Jerome Commentary on Galatians*, The Catholic University of America Press, 2010, p.191. Likewise St. Chrysostom "He says not that he was cast forth merely because he persecuted, but that he should not be heir. For this punishment was not exacted from him on account of his temporary persecution, (for that would have been of little moment, and nothing to the point,) but he was not suffered to participate in the inheritance provided for the son. And this proves that, putting the persecution aside, this very thing had been typified from the beginning, and did not originate in the persecution, but in the purpose of God." <http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf113.txt>

⁸ "But the child who was born in the natural way made trouble for the child who was born because of the Spirit." (Contemporary English Version 1995); "but now as this that was born after the flesh pursued him that was after the Spirit." (Wycliffe Bible 2001); "In the days of Hagar and Sarah, the child who came from faithless connivance (Ishmael) harassed the child who came—empowered by the Spirit—from the faithful promise (Isaac)." (The Message 2002)

⁹ Zie de studie Conflicten met Volken

¹⁰ Tony Maalouf: *Arabs in the Shadow of Israel: The Unfolding of God's Prophetic Plan for Ishmael's Line*. Kregel Publications, Grand Rapids MI, USA, 2006, p106

¹¹ http://godlovesishmael.com/site/background_info/nations/edom

¹² godlovesishmael.com/site/downloads/studies